

Дамир Газетић

ПРОТОСЕМИТСКИ АЛФАБЕТ

Порекло првог алфабетског писма још увек није са сигурношћу документовано. Већ је у антици изум алфабета приписиван Феничанима, од којих су га затим преузели Грци и остали народи. Овако су писали Херодот (5. век пре Христа) и Плиније Старији (1. век). Према Тациту (1-2. век), међутим, Феничани су били само посредници: Египћани су открили алфабет и пренели га Феничанима који су, затим, исти проследили Грцима. Имајући у виду тренутна сазнања, схватање модерне науке о пореклу алфабета није далеко од мишљења античких писаца. Од више локација које и даље претендују на то да буду места настанка најстаријег алфабета, можда се највише истичу две египатске: Синај и Вади ел-Хол.

Сфинга Серабит ел-Кхадима

Најпознатији синајски натписи, писани тзв. протосинајским писмом, јесу урезани графити и вотивни текстови Серабит ел-Кхадима и храма посвећеног египатској богињи Хатхор. На Серабит ел-Кхадиму, пустој планини у унутрашњости Синајског полуострва, у давна времена налазили су се рудници тиркиза у којима је, уз Египћане, радио и велики број Азијата семитског порекла. Већина протосинајских натписа пронађена је међу многобројним хијероглифским и хијератским натписима, урезаним у стенама код и у рудницима тиркиза, као и дуж путева који су водили до храма. Првих десет натписа који су препознати као протосинајски открио је Флиндерс Петри, 1905/6. године. До сада их је откривено преко 40. Језик ових натписа је непознат, али је највероватније у питању облик раног западносемитског језика, односно неки од дијалеката канаанског. Први озбиљнији пробој у њиховом дешифровању направио је 1916. године Алан Гардинер, успевши да ишчита и преведе групу знакова као lb'lt (у преводу: „*госпођи*“).

Serabit 246.Column 2. "Mt LB'lt" "Gift for Ba'alat"

Протосинајско или протосемитско писмо сматра се прелазном формом између египатских хијероглифа и феничанског алфабета. Према једној теорији, алфабет настаје као протосинајски почетком бронзаног доба (постоји веровање да је изумљено у време владавине Аменемхета III, у 19. веку пре Христа) и дели се на јужноарапско и протоканаанско у касном бронзаном добу. Протоканаанско се затим развија у феничанско до 1100. године пре Христа.

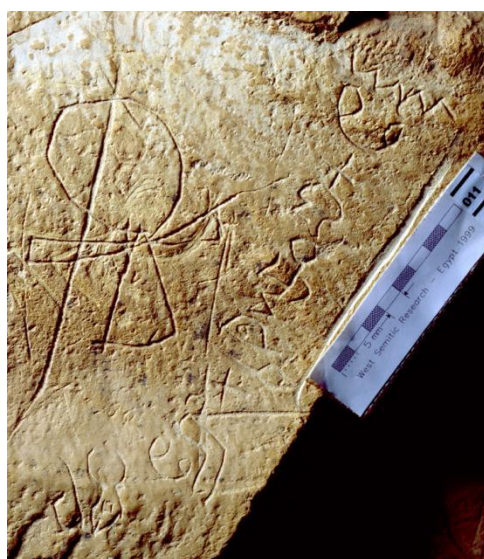
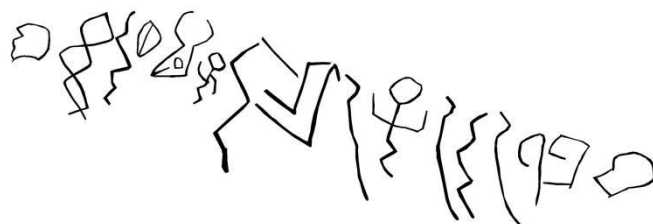
Знакови коришћени у писму готово сигурно су изведени из комбинације два египатска писма: хијероглифа и њихове хијератске варијанте. Писмо садржи између 27 и 29 знакова, уз њихове фонетске вредности засноване на принципима акрофоније – фонетска вредност знака изведена је из почетног слова речи, односно објекта који је представљен датим знаком. Коришћен је семитски превод египатског знака тако да, на пример, египатско пр („кућа“) постаје протосемитско б (од baytu – „кућа“).

Најважнији протосемитски знакови			
	Алп		Ламд
	Бет		Мем
	Гамл		Нахш
	Далт		Самк
	Халл		Ен
	Вав		Пу
	Зик		Раш
	Јад		Сад
	Кап		Тав

Постоје и два протосемитска натписа откривена 1998. године у Вади ел-Холу, урезана на каменим странама древног војног и трговачког пута између Тебе (данашњи Луксор) и Абидоса. Натписи се могу датирати у касно Средње краљевство (око 1850. године пре Христа). Знакови у њима графички су блиски онима са Синаја, али показују већи хијероглифски утицај. Сами натписи упућују на могући закључак да су прво алфабетско писмо створили азијски (семитски) плаћеници у египатској служби.

Wadi el-Hol Inscription 1.
Drawing by Rollston

Натписи из Вади ел-Хола

PROTO-SEMITIC ALPHABET

Proto-Semitic script, invented in the early 2nd millennium BC, is probably the oldest alphabetic system, from which all the later alphabets descended. This script is believed to be an intermediate stage between the Egyptian hieroglyphs and Phoenician alphabetic writing.

There are more than forty inscriptions belonging to the Proto-Semitic corpus, and most of them were found at Serabit el-Khadim in the Sinai Peninsula. This is the reason why the script is often called Proto-Sinaitic. First ten inscriptions recognized as such were discovered by Flinders Petrie in 1905/6.

The language of Proto-Semitic inscriptions remains unknown, but it is generally accepted that it must be some kind of early West Semitic, probably a dialect of Canaanite. The first major breakthrough in their decipherment was made in 1916 by Alan Gardiner, who managed to read and translate the group of five characters as lb'lt (= „*to the Lady*“).

Two Proto-Semitic inscriptions discovered in 1998 in Wadi el-Hol are similar to those of Sinai, with some signs showing even greater hieroglyphic influence. This might lead to a conclusion that the first alphabetic writing was invented in middle Egypt (Wadi el-Hol is located on an ancient desert road between Thebes-Luxor and Abydos), created by Semitic mercenaries in Egyptian service.